

Zacharová, Marta

Prorokyňa Vanga a mystické miesto Rupite

Porta Balkanica. 2010, vol. 2, iss. 1, pp. 73-77

ISSN 1804-2449

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/135281>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Marta Zacharová

P

rorokyňa Vanga a mystické miesto Rupite

„Nikdy nezávid' druhému, pokiaľ si nevidel jeho koniec.“

Rupite, miesto v juhozápadnom Bulharsku, blízko gréckych hraníc, neďaleko Petriču, ktoré pôsobí veľmi ticho a človek si pri návšteve tohto miesta naozaj oddýchne od každodennosti.

Ešte predtým ako som sa dostala do tejto časti Bulharska, ma zaujal fakt, že sami Bulhari dávajú tomuto miestu istú mystiku. Tvrdia, že keď sem vstúpi návštevník pocíti niečo zvláštne – energiu, ktoré má Rupite. Čo je najdôležitejšie, v Rupite prežila časť svojho života žena, ktorej hovoria baba Vanga. Žena niekoľkých prívlastkov – veštkyňa, prorokyňa, jasnovidka, liečiteľka. Aj napriek tomu, že od jej smrti ubehlo už skoro 14 rokov, sa z jej tvárou môžete stretnúť aj dodnes takmer všade.

Keď som bola na jeseň v Bulharsku, stretla som sa s veľkou propagandou novej knihy s názvom Vangine tajomstvo, ktorej boli plné kníhkupectvá. Nie len novou publikáciou, ale aj staršími vydania, preto som sa rozhodla najst tú najstaršiu, ktorá o nej vyšla. Skoro sa mi to podarilo. Dostala som sa ku knihe od Krasimiri Stojanovej z roku 1997, ktorá sa volala Pravda o Vange (Istinata za Vanga). Kniha bola už druhým vydaním, doplnená o druhú časť a vyšla rok po jej smrti. Ako sama autorka tvrdí, že sa osobne stretla a hovorila s Vangou, jej sestrou a tiež ďalšími

príbuznými, svedkami alebo aktérmi udalostí, preto jej z môjho pohľadu dávam najvyššiu hodnovernosť. O Vange som počula mnohokrát, čítala v novinách alebo časopisoch, ale nekládla som tomu veľký dôraz, pretože sama som skeptik. Ale zaujala ma reportáž o nej v bulharskej televízii Nova, ktorá mala dve časti, prvá sa nazývala Veštkyňa (Proricateľka) a druhá Medzi dvoma svetmi (Medzu dva svjata). Autori tohto programu využili rozprávanie jej susedov, priateľov a rovnako aj dokumentárny film Fenomén (Fenomen) z roku 1974 od režisérky Neveny Toševy. O prorokyni bolo napísaných a natočených mnoho vecí, preto sa vždy nájdu rozpory. Je na každom z nás, čo si z toho množstva vyberie a aký úsudok si spraví.

V Bulharsku som sa neraz stretla s takýmito podobnými fenoménmi, dokonca aj moji blízky niekoľkokrát vyhľadali pomoc veštkyne. Ale či sa ich predpoveď naplnila, alebo to bola len práca psychiky sa už nedozviem.

Zoznámila som sa s pánom, ktorý sa všeobecne zaoberá tematikou okultizmu. Od neho som sa dozvedela, že Bulharsko je jeden z veľkých zdrojov energie akým je Egypt a Tibet, taktiež starovekí Tráci sa venovali okultizmu. To je jeho vysvetlenie, prečo sa v Bulharsku vyskytuje niekoľko takýchto fenoménov a mystických miest.

Rupite, ktoré sa nachádza v Blagoevgradskom kraji, sú známe svojimi minerálnymi a termálnymi prameňmi. Tu mala Vanga svoj domček, kde prijímala ľudí, ktorí potrebovali jej pomoc. Neskôr tu dala postaviť kostol sv. Petky z jej fundácie, ktorý bol dokončený v roku 1994. Tento veľký areál tvorí lúka plná rôznych kvetov a stromov, ponad ktorú sa tiahne para z termálnych jazierok. Baba Vanga mala rada rastliny, uznávala ich liečivú moc a prihovárala sa mi. Za oknami jej malého domčeka nájdete niekoľko kvetináčov s citrónovníkmi. Nevie, prečo práve citróny, ale vraj sú to stále tie isté, ktoré ostali po jej smrti. Vraví sa, že aj zem je zázračná, pretože všetko, čo rastie v tejto záhrade je zdravé. Údajne na jar a v lete je to nezabudnuteľný pohľad.

Oproti kostolu sv. Petky je novo postavený veľký kríž. Zaujímavý je hlavne tým, že je postavený do svalu a pre jeho 40 metrovú dĺžku ho nemožno prehliadnuť. Tento kríž bol jedným zo splnených Vanginých prianí. Za kostolom sa pripravujú izby, ktoré by mali slúžiť ako krátkodobá možnosť prespania, ale uprednostňovaní budú hlavne ľudia z ďaleka – a cudzinci.

Jej, niekoľkokrát spomínaný malý domček, ktorý má asi dve, tri malé izbičky, bol postavený v roku 1970. Vanga cítila, že na tomto mieste je silná energia a počuje hlasy, ktoré jej mnoho povedia. Na prijímanie návštev zo začiatku využívala dom v Petriči (dnes múzeum), kde sa v roku 1942 vydala. Do Rupite prichádzala

z Petriču deň, čo deň, aby tu mohla privítať ľudí, ktorí verili jej schopnostiam. Ale počas svojho posledného roku života, kedy sa jej zhoršil zdravotný stav, zostala žiť v Rupite.

Zo života Vangy

Jej zaujímavý, ale zároveň aj smutný život začal v roku 1911, 31. januára v Strumici (dnešné Macedónsko). Narodila sa s dvojmesačným predstihom a nikto netušil či vôbec prežije. Zabalili ju do volského žalúdka a nevypratej vlny, aby dožila ešte tie dva mesiace. V Strumici mali zvyk, ak sa nevie, či sa dieťa dožije ďalšieho dňa, nedajú mu meno. Ale v jednu marcovú noc dieťa silno zaplakalo a miestne veštice povedali, že práve teraz sa dieťa narodilo. A tak dostala meno Vangelina, čo v gréčtine znamená nositeľka dobrej správy. A takto začal jej život.

Vanga prežila ťažké detstvo, jej mama zomrela pri druhom pôrode, preto sa neskôr jej otec rozhodol, oženit sa znovu, aby jeho dcéra neprišla o matkinu lásku. Žili vo veľkej chudobe, preto sa odsťahovali k otcovmu bratovi, ktorí sa priženil do dobrej rodiny, do dediny Novo Selo. Tu žili necelé tri mesiace, až do osudných dní, kedy prišla o zrak.

Ako najstaršia z detí, dvanásťročná Vanga musela chodiť so somárom po mlieko do druhej dediny. Vanga bola so svojimi sesternicami v deň, keď ich zastihol silný prášny vietor, ktorý ju od miesta odhodil dva kilometre ďaleko. V ten deň bola so svojimi dvomi sesternicami, kedy ich zastihol silný prášny vietor,

ktorý Vangu od miesta odhodil dva kilometre. Ocitla sa pod stromom, s očami plné prachu. Spočiatku jej ich čistili vodou, rôznymi bylinkami, ale nakoniec sa veľmi zapálili, až jej z očí tiekla krv. Preto sa obrátili na lekára, ktorý usúdil, že zápal je ťažký a zväčšuje sa. Aby oči zachránili, bola nutná rýchla operácia. Na to však boli potrebné peniaze. Vanga prešla tromi operáciami, ale oči jej nezachránili. „Veľký dar mi dal Boh, ale zobral mi to najcennejšie“, vravievala Vanga.

Vanga sa veľmi trápila zo svojho nešťastia, považovala sa za príťaž rodiny. V pätnástich rokoch ju prijali do Domu pre nevidiacich v meste Zemun (dnešné Srbsko), kde jej poskytl starostlivosť, akej sa jej doma pre zlé podmienky nedostalo. V tomto období jej života bola šťastná, malá čisté šaty, topánky, jedlo, učila sa hrať na klavír, čítať Braillovým písmom. Tiež sa učila viesť domácnosť, variť, šiť, pliesť... Tu sa zoznámila so svojou prvou a zároveň aj poslednou láskou. Chcela sa vydávať, ale jej otec bol proti tomu, a preto sa v 18 rokoch musela vrátiť späť domov.

Počas tohto obdobia sa narodili dvaja Vanginy súrodenci a zomrela jej druhá mama. Vanga ako jediná dospelá z detí musela byť matkou a paňou domu. Aj napriek tomu, že bola slepá a rodina bola chudobná, dom bol vždy čistý, okrášlený skromnými závesmi, dečkami... O jej zručnosti sa dozvedeli susedia, dokázala rýchlo a pekne pliesť. Tak začala Vanga pomáhať rodine aj z inej stránky. Ľudia jej nosili priadzu a za uštriko-

vané veci jej dávali staré oblečenie alebo priadzu. Podobne vypomáhal každý člen rodiny až do doby, kedy sa ich cesty nerozišli. Teda kým si jej dvaja bratia nešli svojou cestou a kým jej otec nezomrel a nezostala so sestrou Ljubkou sama.

Začiatok Vanginej slávy

Jej život prorokyne začal o pár rokov neskôr po nešťastí, kedy sa jej zjavil muž na koni v bielom šate, ktorý jej povedal, že teraz príde čas, kedy bude musieť pomáhať ľuďom a bude hovoriť o mŕtvych aj o živých, vtedy sa písal rok 1941. Vanga najprv začala pomáhať susedom, ktorí mali blízkych vo vojne. Po jej naplnených proroctvách vyhľadávali Vangu aj ľudia zo širšieho okolia. Tieto schopnosti mala už pred zjavením muža v bielom, ale všetci v jej okolí, ba aj ona sama, ich prehládali a považovali skôr za také malé „náhody“.

Vanga sa preslávila aj ako liečiteľka. Každému chorému človeku dokázala určiť presné bylinky, ich množstvo a akým spôsobom ich má užívať. Tvrdila, že každý z nás má svoj vlastný liek a nie je možné vytvoriť jeden všeliak.

Muž, s ktorým strávila celý život, prišiel až k jej prahu domu. Potreboval sa dozvedieť, kto zabil jeho brata. Vanga mu už pri prvom stretnutí povedala, že on bude jej muž. Po niekoľkých stretnutiach a rozhovoroch si ju mladý Dimitár odviezol domov spolu s jej sestrou do Petriču. Lúčenie so starým domovom nebolo ťažké, tešila sa, že staré spomienky ostanú tam a začne lepší život. Ale nadšenie sa vytratilo hneď, keď prišli do nového domova – z jednej mizérie do druhej.

Jej manželský život bol zvláštny, nikto nevedel, čo sa v ňom odohrávalo. Nikdy nemali deti, dodnes sa nevie prečo. Jej priateľka tvrdí, že ich vzťah bol priateľský, nie manželský. Dimitár hneď po svadbe odišiel do Grécka. Po dvojročnej odluke sa vrátil, postavil dom, neskôr na to začal chorľavieť a piť. Vanga bola nešťastná z toho ako sa upíja, preto sa dom rozdelil na polovicu a každý si žil na tej svojej.

Prorocký život

Boh aj mimozemský život podľa Vangy existuje. Rozprávala sa s mŕtvymi, počula hlasy, upadávala do tranzov, kedy sa jej menil výraz tváre aj hlas. Hovorila, že nielen počuje, ale aj vidí tých, s ktorými bola práve v kontakte.

Každý, kto chcel od nej pomoc, musel doniesť kocku cukru (cukrík, med aj cukor), ale predtým musel s kockou spať pod vankúšom. A prečo cukor? Tak jej to bolo povedané. Keďže nemôže veštiť zo sviečky, pretože nevidí, tak mala použiť niečo sladké a cukor ukazuje zlo.

Každý návštevník si sadol oproti nej, či to bolo v dome v Petriči, alebo v Rupite, a položil kocku cukru na stôl. V rukách si cukor preberala a popritom rozpráva dotyčnému jeho minulosť, prítomnosť aj budúcnosť. Pri každom jednom vedela prečo prišiel a pokiaľ sa návštevník nezameral správnym smerom, usmernila jeho pozornosť na to, čo bolo v tom momente dôležité. Mnohých zvedavcov zaujímalo, či hovorí ľuďom o smrti, ak ich čakala. Zo začiatku áno, ako sama povedala, bola to jej veľká chyba. Potom s tým prestala a naznačovala to iným spôsobom. Ak rozprávala oproti sediacemu, že sa k nej musí vrátiť do istého času, nech sa deje, čo chce, znamenalo to jeho koniec.

Vyslovila aj niekoľko prorociev, ktoré nie sú konkrétne, ale s trochou fantázie sa dajú prirovnať k udalostiam minulým, či prítomným. Napríklad v roku 1981, predpovedala, že príde veľa neznámych chorôb, z ktorých budú ľudia odpadávať na ulici bez toho, aby mali viditeľné príznaky. V 90. rokoch bol jednou z pre nás dovtedy neznámych chorôb aids. A dnes? Obezita, vysoký tlak, cholesterol? Toto sú pre nás bežné ochorenia, ale globálnych rozmerov. Alebo to je vtáčia, či prasacia chrípka? Takýchto chorôb máme dnes neúrekom, len

si treba vybrať, ktorá je tá hrozivejšia. Zaujalo ma ešte jedno proroctvo z roku 1988, kedy povedala, že dvaja veľkí muži sveta si podali ruku a podpísali krok k celosvetovému mieru, ale prejde ešte veľa času, kým nepríde Ôsmi a ten podpíše konečný svetový mier. Kto je ten Ôsmi? Dožijeme sa toho? Predsa je tu nádej, že možno raz príde mier.

Nevyhľadávali ju len ľudia obyčajných osudov, ale aj osobnosti politického alebo kultúrneho života. Jednu z prvých známych osobností, ktoré ju vyhľadali, bol údajne aj cár Boris III. (1918–1943). Prízvukovala mu, že aj napriek tomu, že sa štát rozrastá, musí byť pripravený na opak a tiež si má zapamätať 28. august. V tento deň sa cárov život skončil.

Paradoxné je to, že v čase socialistického režimu bola Vanga oficiálnou štátnou jasnovidkou, aj napriek tomu, že jej schopnosti boli odmietané. Mala určenú výplatu vo výške 200 leva. Okrem toho museli návštevníci platiť obecnej rade 10 leva za návštevu u Vangy, pri čom ona od ľudí nič neočakávala, väčšinou dostávala malé dary. Tieto peniaze šli do štátnej pokladnice, ale nikto nevie, na čo sa používali.

Vtedajší súdruhovia využívali jej schopností, nieže by chodili za ňou osobne, ale posielali šoférov, ktorí ju odvážali na neznáme miesta. Vanga nemohla odmietnuť. Osobne za ňou chodievali ich manželky, napríklad aj dcéra Todora Živkova, Ljudmila. Z novodobejších tvárí bulharského politického života ju údajne navštívil Peter Stojanov (bývalý prezident,

1997–2002), tiež iné osobnosti z iných sfér spoločenského života. Do akej miery je to pravda? Prečo by takí ľudia verili „šarlatánstvu“? Všetci sme ľudia, v akomkoľvek stave núdze a zvedavosti z budúcnosti chytíme sa akejkoľvek možnosti.

Vanginým veľkým snom bolo postaviť, už spomínaný kostol sv. Petky. Sv. Petka je patrónkou a ochrankyňou rodiny. Chrám sa začal stavať z Vanginých našetrených peňazí, ale bolo jasné, že nemôžu vystačiť. Preto sa otvoril fond s jej menom, kde mohli jej prívrženci prispievať. Kostol sa stal predmetom svárov. Nebol postavený na pôvodnom mieste, aké si Vanga vybrala, tiež bola nešťastná z toho, že sa mal budúci pravoslávny chrám podobáť židovskému. Tieto nezhody uberali na jej zdraví. Aj napriek všetkým problémom sa kostol podarilo dokončiť. Podľa môjho názoru je kostol zaujímavý hlavne svojou jednoduchosťou, zvonku je biely a vnútrajšok s modernými ikonostasom je presvetlený slnkom.

Vangin zdravotný stav sa veľmi zhoršil. Už niekoľko rokov žila s rakovinou prsníka. Lekári jej mohli pomôcť, ale ako sa to zvyčajne stáva, choroba bola neskoro odhalená. Život jej mohli len predĺžiť, ale odmietala to, už videla svoj koniec. Vanga zomrela v auguste 1996, je pochovaná vedľa kostola sv. Petky. Chrám bol symbolickou bodkou za jej životom.

Či sú to len pekné rozprávky, zhoda náhod alebo pravda je len na nás. Ale prečo by aj v novodobých dejinách nemohli žiť proroci? Existuje život medzi zemou a nebom?